

Rhasoda Varga Margit: A buddhizmus és a kereszténység összehasonlítása

I. Bevezetés

Az ember ősidők óta kutatja az őt körülvevő univerzumot, és keresi a „végső” választ azokra a felvetődő kérdésekre, amelyek minden gondolkodó emberben megfogalmazódnak: ki vagyok én, honnan kerültem ide, mi dolgom itt, honnan erednek az általam megfigyelt törvényszerűségek, hogyan jött létre az univerzum, ki vagy mi irányítja, van-e Isten és ki Ő (stb.)?

A nagy világvallások és filozófiai rendszerek ezekre az alapvető kérdésekre keresik a választ, amely mindig kor, idő és körülmény függvénye, vagyis kijelenthetjük, hogy eddig az abszolút igazságot nem sikerült megtalálni, mert minden egyes világtanítót követ egy másik világtanító, aki újra fogalmazza a válaszokat, és sok esetben homlokegyenest ellenkező ténymegállapításokat tesz ugyanazzal a kérdés kapcsolatban. Lehetséges persze, hogy ezek az ellentmondások látszólagosak, és a mi korlátozott felfogóképességünk okozza, hogy nem látjuk meg az azonosságot. Éppen ezért az is ősidők óta megfigyelhető tendencia, hogy a vallások, filozófiák belső mozgása időnként elkülönülési folyamatokhoz, időnként pedig, közeledési folyamatokhoz vezet. Így minden vallás vagy filozófia egy idő után ágazatokra bomlik, és ezek bizonyos alapelvek megtartása mellett, a többi elkülönülten létező vallás, filozófia tanításaitól önmagát elhatárolni igyekszik, vagy épp ellenkezőleg, integrálni kívánja azok tanításait. Sokszor egyes irányzatok leválása, önálló továbbfejlődése, vagy más irányzatokkal történő összeolvadása következik be.

Mind a buddhizmusnak, mind a kereszténységnek számos irányzata létezik. Sok esetben ezek a változatok a buddhizmuson és a kereszténységen belül is egymásnak ellentmondó tanításokat fogalmaznak meg olyannyira, hogy a buddhizmus egyes irányzatai közelebb állnak a kereszténység egyes irányzataihoz, mint magához a buddhizmushoz. Éppen ezért rendkívül nehéz, de ugyanakkor rendkívül hasznos is elemezni ezeket az eltéréseket és azonosságokat. Az elemzés haszna abban a szellemi fejlődési folyamatban kristályosodik ki, ami az elemzést követően az alkotóban megszületik.

Minden elemzés kezdetén választani kell egy kiindulópontot: mit hasonlítok össze mivel? Másrészt nem árt megfogalmazni egy célkitűzést, vagyis, megfogalmazni az elemzés célját. Végezetül hasznos, ha az elemző kiválaszt, vagy kialakít egy módszert, aminek a segítségével a kiindulóponttól eljut a célhoz. Minél pontosabban definiáltak ezek az alapkövek, annál biztosabb a siker, vagyis hogy az elemzés valóban eredményre vezet.

Jelen esetben kiindulópontnak a buddhizmus és a kereszténység legősibb formájának összehasonlítását választottam, vagyis azt az állapotot, amikor még nem kell irányzatokkal számolni. Célkitűzésként pedig, azt fogalmaztam meg, hogy az ellentmondások és azonosságok elemzésével egy olyan magasabb szintű megértéshez szeretnék eljutni, amely az ellentmondásokat képes lesz feloldani. Gyakorlati módszerként, pedig az ókori görögök által felismert dialektika szolgált, amely a tézis antitézis harcát tekinti a fejlődés hajtóerejének, és az ebből származó szintézisben látja a harc lezárását. A szintézis tehát elvezet ahhoz a magasabb szintű tudáshoz, amely feloldja az ellentmondásokat, és létrehozza az egységet. A legtöbb ember ezt a harcot a külvilágban vívja meg, vagyis elfogad egy nézetrendszert sajátjának, majd ezt az álláspontot más emberek (ellenfelek) nézetrendszerével ütközteti. A harc azonban belül is megvívható: ez úgy történik, hogy az ember befogadja a tézist (legyen ez jelen esetben a kereszténység) mégpedig úgy, hogy semmit nem utasít el abból, teljesen átéli, majd befogadja az antitézist (legyen ez jelen esetben a buddhizmus), ezzel ugyanígy cselekszik, ezt követően hagyja magában harcolni a két elemet addig, míg el nem jut az egységes szemlélethez. Ha ez sikerül, akkor álláspontja független lesz mindkét nézettől, le tudja magáról dobni a dogmarendszereket, amelyek szellemét akadályoznák a megértésben és az integrálásban.

II. A buddhizmus és a kereszténység összehasonlítása

Az elemzést és az összehasonlítást több szinten és több szempontból fogom elvégezni:

- 1) A tanítók
- 2) Az erkölcsi tanítás
- 3) A filozófiai tanítás
  - a) az ÚT
  - b) a „végső” válaszok

1) A tanítók összehasonlítása

a) Jézus és Buddha élete

Ebben a fejezetben a két nagy tanító életének legfontosabb eseményeit emelem ki címszavakban, nem bírálva felül a mítikus-legendás elemeket, ezeknek ugyanis, mint jelképeknek spirituális jelentőségük van. Különösen érdekesek ezek a párhuzamok, ha meggondoljuk, hogy e legendás életrajzok szerzői semmit sem tudtak egymás alkotásairól, és a párhuzamok túlságosan hasonlóak ahhoz, hogy pusztán véletlennek tulajdonítsuk azokat.

- Gótama Sziddhárta (szerzetesei nevén Buddha) csakúgy, mint Jézus királyi családból származott;
- Jézus fogantatását a szentlélektől angyal adta tudtul Máriának és Józsefnek, Buddha anyja Mayá-dévi álmában a Himalája hegyén egy fehér elefántot látott behatolni a méhébe (megj: a fehér elefánt Visnu bölcsesség inkarnációja);
- Mindkét gyermeket már az anyaméhben, majd születésük után is sugárzó fény övezte, születésük előtt minden mozgás és emberi tevékenység szünetelt földön és égen (Máté apokrif ev. XIII. f. ill. Jakab protev. XVIII. f.), Gótama születését követően hét lépést tett a négy égtáj irányába, Jézus hat hónapos korában hét lépéssel az anyjához ment (Jakab protev. VI. f.);
- Simeon a Szentlélek sugallatára karjaiba veszi a kisdéd Jézust, majd kijelenti, most már nyugodtan halhat meg, mert látta az Üdvözítőt (Lukács II. 9-14), Aszita az istenek sugallatára a kisdéd Gótamához siet, kezébe veszi, a legdicsőbb emberként magasztalja, majd sírva fakad, hogy annak buddhasága előtt kell meghalnia;
- A gyermek Gótama egyszer a templomba ment, az élettelen isten szobrok felemelkedtek és a lábaihoz borultak, Jézus Máriával a templomba ment, a bálványok mind a földre estek (Máté apokrif ev. XXIII.f.);
- Gótama az iskolában fényével elvakította a tanítót, aki arccal a földre esett, ezek után Gótama az abc minden egyes betűjének tanulása közben egy bölcs mondást idézett, Jézus mikor tanítója az abc-re tanította, kifejtette az **a** betű misztikus jelentőségét, mikor tanítója megfeddte, megátkozta, s a tanító eszméletlenül a földre esett (Tamás apokrif ev. XIV.)
- Jézusra megkeresztelkedése közben leszállt a Szentlélek, majd ezt követően negyven napig a pusztában tartózkodott, ahol megkísértette a Sátán, majd azt legyőzve megvilágosodása bekövetkezett, Gótama hosszú aszkézist követően, miután belátta annak értelmetlenségét, egy Bódhi-fa tövébe ül le, megkísértette a Gonosz, majd annak legyőzése után bekövetkezett megvilágosodása, mindketten megvilágosodásukat követően kezdték meg nyilvános fellépésüket;
- Jézus tanításai egyszerűek, tiszták, szívhez szólóak, amit a szívünkkel és nem az értelmünkkel kell felfogni, példabeszédekben tanít, legkevésbé az írástudók (az akkori legműveltebb emberek) tudják befogadni, mert ők ragaszkodnak a dogmarendszerükhöz. Buddha tanításai szintén példabeszédekben maradtak ránk, ezek mélyebb spirituális értelme azonban rejtve marad a tanulatlanok előtt. Maga Buddha is aggódik, hogy lesz-e valaki, aki megérti tanításait. Buddha tanítása csakúgy, mint Jézusé, lerombolja a megkövesedett dogmatizmust.

- Buddha és Jézus más körnek hirdették tanításaikat. Jézusnak még a legközvetlenebb tanítványai is világi életet élő emberek voltak. Buddhát elsősorban azok a szerzetesi úton járók keresték meg, akik nem kaptak választ felvetődött kérdéseikre az addig járt útjukon. Buddha válaszait megismerve, azonnal tanítványául szegődnek. Így tehát Buddha szerzetesrendet alapított. Jézus nem alapított szerzetesrendet, nem követel szerzetesi életet tanítványaitól, de azt igen, hogy a szolgálat érdekében, ha szükséges, feladjanak minden ragaszkodást (családhoz, vagyonhoz stb.)
- Buddha a megvilágosodása előtt, az útkeresés során ment végig minden szenvedésen, Jézus a keresztre feszítés kapcsán, az út felvállalása következtében tapasztalta meg a fizikai fájdalmakat;
- A halál mindkettőjükénél teljesen tudatos, szabad akaratukból, teljes tudatossággal távoztak. Jézusnál ez jóval a keresztre feszítést követően Franciaországban következett be, és keveset tudunk a halálának tényleges körülményeiről. Azt azonban tudjuk, hogy a kereszten a mahászámadi állapotában hagyta el a testét, majd képes volt azt újra materializálni a keresztre feszítés után, s így okkal feltételezzük, hogy később tudatosan távozott a fizikai síkról. Buddha halálának közvetlen kiváltó oka gombamérgezés. Ezt azonban tudatosan vállalta. Többször érezte, hogy halála közeledik, de egy-egy tanítványának kérésére mindig visszatartotta magában az életerőt. Végül, mikor már tudta, hogy halála nem halasztható tovább szabad akaratából fogadta el vendéglátójától a szóban forgó ételt (ami vaddisznógomba, vagy vaddisznó kövérje). A tünetek leírása (toxikológiai ismereteim alapján) gombamérgezésre utal: *„Csunda, a vaddisznógombát, amit készítettél, nekem tálald fel.”* Majd így rendelkezett: *„Csunda, ami a vaddisznógombából maradt, ásd el gödörbe. Nem látok senkit a világon..., aki meg tudná emészteni, ha eszik belőle, a Beérkezett kivételével.”* A mérgezés tünetei ellenére mindvégig tudatánál maradt, és teljes tudatosságát megtartva távozott az életből a nirvánába.

b) Jézus és Buddha személyiségének összehasonlítása

- Ha egy mondatba akarnám sűríteni a lényegét, akkor úgy fogalmaznék, hogy Buddha Istennek a bölcsesség inkarnációja, míg Jézus Istennek a szeretet inkarnációja. Isteni inkarnációnak tartanak valakit (a védikus iratok szerint), ha az isteni tulajdonságok legalább két-harmadrészét hordozza. (Isteni tulajdonságok alatt itt most a 72 isteni géniusz tulajdonságait értem). A fent nevezett aspektus a legjellemzőbb tulajdonságot emeli ki, ami köré a tanítás lényege összpontosul, tehát Buddhánál a **bölcsesség**, Jézusnál a **szeretet**. Ebből következik, hogy eltérő a felvállalt feladat jellege és más az a kör, amelyben a tanítást hirdetniük kellett.
- A szimbólumok, amelyek a tanítást és az azokat képviselő személyiséget jellemzik:

Buddha talpajain az alábbi szimbólumok voltak láthatók: **Tankerék**: a Nemes Nyolcútagú Ösvény jelképe, **Fehér kagyló**: az áldást hozó, **Ernyő**: a szenvedélyek tüzeitől védelmező, **Győzelmi zászló**: a buddhista univerzum központjának jelképe, **Két aranyhal**: zavartalan boldogság, **Végtelen csomó**: az újraszületések körforgása, **Lótusz**: isteni eredet, **Nektár**: beteljesülés.

Sajnos nem ismert (számomra), hogy Jézus testén milyen szimbólumok voltak láthatók, így csak abból tudok kiindulni, hogy a zsidó-keresztény hagyomány milyen szimbólumokat használ: **Dávid csillag**: a tökéletesség, a dualitás megszüntetésének jelképe, **Kereszt**: az út, a sors, szenvedések felvállalása általi beteljesülés, **Szárnyas szív**: Szentlélek, **Hal**: a megváltó, **Hármas kereszt**: a spirituális, szellemi, világi hatalom, **Vörös rózsza**: mindent átölelő szeretet, **Sion hegye**: isteni erő, **Fehér liliom**: tisztaság stb.

- Mindkettőjükre jellemző vonások:

- tisztaság, egyszerűség, teljes önmegadás a feladatnak,
- erő, hatalom: mindkettőjükről több alkalommal leírják, hogy közelükben az ellenséges érzülettel közeledőkön félelem lett úrrá.

- bölcsesség, amely meggyőző erővel párosul, érveikkel senki sem tudott vitába szállni, ennek különösen Buddhánál van kiemelt jelentősége

- együttérzés a szenvedőkkel, abszolút szeretet, ez utóbbinak különösen Jézusnál van kiemelt jelentősége. Buddha esetében nem beszélnek a szentírások kimondottan szeretetről, de az együttérzés kiemelten magas fokát mindig hangsúlyozzák. A szeretetet a buddhizmusban általában az emocionális szeretet kifejezésére használják, s mint ilyet inkább kerülni javasolják. Az abszolút (vagy krisztusi szeretet) csak Jézus színrelépése által került kinyilatkoztatásra, de ez nem jelenti azt, hogy Buddha nem volt tisztában a szeretet erejével, több esetben is gyakorolta, és javasolta tanítványainak, hogy a rosszat a szeretet erejével győzzék le.

- különleges képességekre (pl. jövőbelátás, olvasás mások gondolataiban, tudatosság más személyek útjával, szerepével, helyével kapcsolatban) mindkét tanítónál sok példát találunk.

- kapcsolatok: az **ellenfelekkel**: mindkét esetben maximálisan toleráns; a **másik nemmel**: mindkét esetben a kor általános szemléletével szemben maximálisan megbecsülő és elfogadó. Itt meg kell említenem, hogy Buddha volt az első, aki női szerzetesrendet alapított, korábban a hinduizmusban a női nem elől el volt zárva a legmagasabb spirituális önmegvalósítási út (magyarul a nők csak feleségként, a férj, vagy anyaként a fiú jóvoltából juthattak ki a szamszárából). Ennek csak látszólag mond ellent, hogy Buddha tiltja szerzeteseinek a nőkkel való mindennemű kapcsolatot, ez nem a női nemmel szembeni megvetése, hanem a szexuális, szerelmi élvezetek távoltartását célozza; kapcsolat a legközelebbi **tanítványokkal**: mindkét esetben szigorú válogatás után lehetett valaki legközelebbi tanítvány, és a számára előírt feltételek is sokkal keményebbek voltak. Érdekes, hogy Buddhának is megvolt a maga Júdása,

saját sógora, aki hatalmi vágyaktól vezetve ki akarta oltani Buddha életét, s miután ez nem sikerült egyház szakadást idézett elő. Buddha sem tett ellene semmit, csakúgy, mint Jézus. Mégis a buddhizmus történetében az esemény máshogyan végződött, mert a szerzetesek többsége egy idő után visszatért Buddhához.

- hitelességük titka, hogy saját életük példájával támasztották alá tanításaikat, vagyis pontosan úgy éltek, ahogyan azt tanították.

Feltétlenül meg kell említenem (és ez a tanítás lényegi különbségeiből vezethető le), hogy Jézus közbenjárást ígér a tanítványainak és követőinek is. Több ízben kijelenti, hogy Ő az Atya jobbján ülve megemlékezik azokról, akik őszinte hívei voltak. Buddha nem ígér személyes közbenjárást, sőt többször kijelenti, hogy ne öbelé, hanem a tanba kapaszkodjanak a tanítványok a halála után. Abban azonban mindketten egyetértenek, hogy ha valaki kitar az adott tanítás mellett, és azt a saját életében következetesen véghez viszi, akkor számára a földi élet(ek) sorozata véget ér.

2) Az erkölcsi tanítás összehasonlítása

A Damma-pada így összegzi a buddhizmus erkölcsi tanításának lényegét:

*„Minden bűnnek kerülése,
jóra való igyekezet,
ön szívünk megtisztítása,
ez a Buddhák tanítása.”*

A Mahávagga pedig ezt írja:

*„Minden dologról, amely okokból fakadt,
Tathágata megvilágította az okokat,
valamint a megszüntetésüket.
Ebből áll a nagy aszkéta tanítása.”*

Buddha négy kérdést tett fel magának, és erre a négy kérdésre kereste a választ, majd megvilágosodásának pillanatában döbrent rá a válaszokra és a válaszokat a négy nemes igazságban összegezte. A négy kérdés a következő volt:

- 1) mi a szenvedés, 2) mi a szenvedés oka, 3) mi a szenvedés megszüntetésének módja 4) mi a hozzávezető út?

Az első kérdésre a következő választ találta: **minden létezés szenvedés;**

„Ez szerzetesek a szenvedés nemes igazsága: születni szenvedés, öregnek lenni szenvedés, betegnek lenni szenvedés, meghalni szenvedés, nem kedvessel lenni szenvedés, kedvestől elválasztva lenni szenvedés, óhajtottat el nem érni szenvedés, - szóval a személyiségnek a léthez tapadást okozó öt eleme szenvedés.”

A második kérdésre adott válasz: **a szenvedés keletkezésének oka a szomj** (vágyakozás);

„Ez szerzetesek a szenvedés keletkezésének nemes igazsága: a szenvedés oka a szomj, amely egyik újjászületésből a másikba visz s örömmel és vágyakozással párosulva ebben is, abban is kedvét találja, - a gyönyör szomjazása, a keletkezés szomjazása, az elmúlás szomjazása.”

A harmadik kérdésre adott válasz: **a szenvedés megszüntetése a szomjnak a teljes megszüntetése** (mindenről való lemondás);

„Ez szerzetesek a szenvedés megszüntetésének nemes igazsága: a szenvedés megszüntetése a szomjnak a teljes megszüntetése a vágyakozás teljes megsemmisítése által – azáltal, hogy a szomjat kioltjuk, elutasítjuk, száműzzük, eltávolítjuk.”

A második és harmadik igazságot Buddha logikusan az oksági törvényből (ami az okok és okozatok láncolata) vezette le tizenegy tételben, amelynek ismertetésétől most eltekintek, mert komoly filozófiai tanulmányokat igényel.

A negyedik kérdésre a válasz: **az út, a nemes nyolcas út** (ösvény);

„Ez szerzetesek a szenvedés megszüntetésére vezető útnak a nemes igazsága: a nemes nyolcas út: 1) a helyes hit (nézet, felfogás), 2) a helyes elhatározás (akarási), 3) a helyes beszéd, 4) a helyes cselekvés, 5) a helyes életmód, 6) a helyes törekvés (erőfeszítés), 7) a helyes vizsgálódás, 8) a helyes elmélyedés.”

Más szavakkal összegezve a fentieket az jár helyes úton, aki a gondolat, szó, cselekedet egyikével sem vétkezik. (Megj: vétek az, aminek visszahatása az egyént visszavezeti a létkörforgásba, a szamszárába.) Más csoportosítás szerint az első hét fogalmat helyes magatartás néven szokták összegezni, az utolsó fogalmat a számadí írja le, míg végül a harmadik kategória a bölcsesség, a magasabb megismerés, a teljes tudás állapota, a cél, ahová az út vezet, a nirvána állapota. Itt most csak az első héttel foglalkozunk. A helyes magatartást tíz parancsolat formájában összegezte Buddha, amelyek tömör megfogalmazásukban tiltó jellegűek, de kifejtésükben pozitív javaslatok.

Az öt fő parancsolat:

1) *„Senki se öljön, se ne ölessen élőlényt, se ne helyeselje, ha mások ölnek, s ne bántson élőlényt, se olyat, amely helyben marad, se olyat, amely helyét változtatja.”* Indoklás: *„Minden lény reszket az erőszaktól, mindegyik fél a haláltól, mindegyiknek kedves az élet; az ember gondoljon arra, hogy minden lény hozzá hasonló, s ne öljön és ne ölessen.”*

Ennek a parancsolatnak a pozitív megfogalmazása, hogy a legmesszebbmenő kíméletet és szeretettet tanúsítsunk minden létező iránt.

2) *„a megismerésre jutott tanítvány tartózkodjék tőle, hogy bárhol bármit is elvegyen, amit nem adtak oda neki, mással se vétessen el semmit, s azt se helyeselje, ha mások elvesznek valamit...”*

Ennek a parancsolatnak a pozitív megfogalmazása: adj!

3) *„Az okos ember kerülje a parázna életet, mint az izzó szénnel megtöltött vermet, ha pedig egészen tiszta életet nem képes élni, akkor ne nyúljon más feleségéhez.”*

(Megjegyzés: a teljes cölibátus csak a szerzetesekre nézve volt kötelező.)

4) „Törvényszéken vagy gyűlésen senki se mondjon másra hazugságot, se mást ne bírjon rá hazugságra, se ne helyeselje, ha valaki hazudik...”

5) „A házigazda (családapa), aki tetszését leli a tanban ne igyék részegítő italokat, se másokat ne késztesen ivásra, se ne helyeselje, ha mások isznak.”

Ebből az öt parancsolatból fakadnak a világi hívek kötelezettségei, amelyet a Szigáló-vádaszutta összegez, amely részletesen szabályozza a szülő-gyermek, tanítvány-tanító, férj-feleség, előkelő ember-barátai, házigazda-szolga, világi ember-szerzetes egymással való viszonyát.

A további 6-10 parancsolat csak a szerzetesekre nézve volt kötelező, de az első nyolcat időnként a világi hívek számára is ajánlott volt megtartani. Ezek a következők:

- 6) meg nem engedett időben ne egyél,
- 7) tánctól, énekléstől, zenétől, színjátszástól tartózkodjál,
- 8) koszorúkat, illat- és ékszereket ne használj,
- 9) magas, széles ágyon ne aludjál,
- 10) ezüstöt, aranyat el ne fogadj.

Míndezen szabályoknak az adja a végső értelmet, hogy Buddha a legnagyobb fontosságot az egyéniségen való állandó munkálkodásnak tulajdonította, ami magában foglalta az érzékek feletti uralkodást, az éberséget, figyelmet (tudatosságot), és a mindennel megelégedő igénytelenséget, és mindazon dolgokat, amelyek ettől elvonhatják a szerzetes figyelmét, azt elutasította, illetve elutasítani javasolta. A nemes nyolcas út utolsó állomását (helyes elmélyedés) a 3) pont alatt ismertetem.

Most tekintsük át a kereszténység fentiekkel összevethető tanításait. Ezek tíz parancsolat formájában maradt ránk, amelyek a jelenlegi megfogalmazásukban szintén tiltó jellegűek (a parancsolatokat a jobb összevethetőség végett más sorrendben ismertetem):

1) „Ne ölj!”

Régi vita a keresztények és egyéb vallások között, hogy ez a parancsolat mire terjed ki. Láttuk, hogy a buddhizmus tanítása szerint a növényekre is kiterjedt, de ha ezt a parancsolatot valóban szó szerint betartották volna, akkor egy ember sem maradhatott volna életben. Ugyanakkor tudjuk, hogy Jézus halat és kenyeret osztott, valamint húsvéti bárányt fogyasztott, így semmiképpen nem lehetett vegetáriánus. Ha ennek a parancsolatnak a valódi értelmét akarjuk megtalálni, akkor azt mondhatjuk, hogy tartózkodjunk minden fölösleges pusztítástól, legyen akár állatról, akár növényről szó. Ez a megfogalmazás azonban így gumiszabály, ami nem véletlenül az. Ugyanis senkinek sem írható elő kötelező jelleggel mit tegyen, és mit ne tegyen. Az erkölcsi tanításnak az a feladata, hogy rámutasson a lényegre és rábízza az emberekre, hogy ők milyen mértékig képesek követni a szabályt. Itt a lényeg: ha minden létező egy rész belőlem, akkor nem érzek készletet arra,

hogy elpusztítsam őket, és amilyen mértékben képes vagyok ezt valóban megélni, olyan mértékben vagyok egységben az univerzummal.

2) „*Ne lopj*”

Jézusnál is megtaláljuk ennek a szabálynak a pozitív megfogalmazását:

„*Aki tőled kér, adj neki, és aki tőled kölcsön akar kérni, el ne fordulj attól.*”

Továbbá a kereszténységben számos gondolat adódik hozzá ehhez: Isten gondoskodik a gyermekeiről, ezért minden szükségeset megad nekik, ami értelmetlenné teszi más javainak eltulajdonítását, másrészt fölösleges kötődések alakulnak ki a megszerzett javakhoz. Jézus így tanít erről:

„*Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsdá és a moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben... Mert ahol van a ti kincsetek, ott van a ti szívetek is.*”

3) „*Ne paráználkodj!*”

Igen érdekes, hogy a szexuális életre vonatkozó szabály minden vallásban megjelenik, ráadásul ugyanúgy, vagyis szűkíti, megszorítja, vagy egyáltalán nem javasolja. Túl azon, hogy ennek a szabálynak voltak az akkori társadalmi és szociális étellel összefüggő okai (pl. a családok összetartása, elsőszülött öröklésének biztosítása, szociális háló a nők részére, születésszabályozás stb.) amelyekről azt gondoljuk, hogy most már máshogy érvényesülnek, mint akkor, nem kerülhetjük el azt, hogy elmeditáljunk a szabály spirituális értelmén, mert a mögötte rejlő spirituális lényeg örök, nem függ koroktól, sem társadalmi berendezkedéstől.

A buddhizmus későbbi szakaszában érvényre jutottak bizonyos tendenciák, amelyek fellazították ezt a szabályt, mégpedig a tantrikus szex megjelenése. Ennek egyik legkorábbi képviselője Jese Cogyal (757-817, Tibet) aki először partnerével, majd egyedül gyakorolva igen magas önmegvalósítási szintre jutott,

„*Ahol csak a tér kiterjed, bölcsességtudatom jelen van,
Együttérzésem fényesebb a napnál,
Áldásaim hatalmasabbak, mint a rohanó felhők,
És az esőnél is sebesebben hozom el a beteljesülést.*”

megkérdőjelezve ezzel a korai buddhizmus szigorú szexuális szabályrendszerét.

Ha tehát a szexuális szabálynak a mélyebb értelmét keressük, akkor a következő lényegi elemhez juthatunk el: törekedj arra, hogy szexuális (élet) energia ne jusson ki belőled az alsóbb csakrákon, tehát vagy használd fel gyermek nemzésre (és akkor megfelelő módon gondoskodni vagy köteles az utódaidról), vagy transzmutáld (alakítsd magasabb rezgésszintű energiává) és fordítsd a spirituális fejlődésedre. Ha így cselekszel, mentesülsz a karmikus következmények alól.

Napjainkban a szexuális energia az alsóbb csakrákon távozik, a gyermek születését védekezéssel megakadályozzuk, de a felszabadított szexuális energia körbevesz bennünket, mint egy erőtér és a szexualitás vadhajtásait (nemi erőszak, szexipar, prostitúció) eredményezi. Másrészt a felszabadított szexuális energia mindenképpen gyermeknemzésben végződik meglehet, nem a mi családjunkban, hanem egy sokkal primitívebb körülmények között élő másik családban (pl. Afrika, Távol-Kelet), akikért aztán felelőséggel tartozunk, lévén, hogy ők vállalják a mi meg nem szült gyermekeinket. Így termelődik újra és újra a kollektív karma. Aki ebből ki akar lépni és a buddhistáknak, hinduknak, krisnásoknak ez a nem titkolt céljuk, annak nincs más választása, mint a cölibátus, vagy a transzmutáció. Aki ez utóbbira száz százalékosan képes megérdemli, hogy azt csináljon, amit akar (pl. Jese Cogyal). Akik viszont csak majmolják Jese Cogyalt azt gondolva, hogy ők megtehetik, azokat visszahozza a kollektív felelősség.

4) „*Felebarátodról hamis tanúbizonyságot ne tegyél!*”

Az 5- 10. szabályok keresztény megfelelője nem ismeretes. Nem szabad azonban megfedkezni arról, hogy azt nem tudhatjuk, Jézus mit tanított volna a szerzeteseknek, ha lettek volna szerzetes tanítványai. A későbbiek során a keresztény szerzetesek hasonló szabályokat alkalmaztak, számukra a meghatározott időben történő evés ivás természetes volt, csakúgy mint a böjtölés, és a szerzetesi cellák sem dicsekedhettek széles, magas ágyakkal. Nem beszélve arról, hogy szinte kötelező jellegű volt a személyre vonatkozó szegénység, ami nem jelentette feltétlenül a szerzetesrend szegénységét. A kereszténységben egyébként is minden Isten tulajdona, az ember csak használatra kapja meg a javakat, így személyes vagyontárgyai egy szerzetesrenden belül nem is lehettek.

Jézus példabeszédeiben szintén útmutatást ad az emberek egymás közötti viselkedésére vonatkozóan. Ennek lényege:

„*Amit akartok, hogy az emberek tiveletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal, mert ez a törvény és a próféták.*”

3) A filozófiai tanítás összehasonlítása

a) Az ÚT

Noha a legtöbb buddhista a buddhizmust elsősorban filozófiának tartja, maga Buddha mindig távol tartotta magát attól, hogy filozófiai kérdésekre válaszoljon. Lássunk egy kérdésre adott feleletet példaként:

„*Nem nyilatkoztattam ki azt, hogy a világ örökkévaló, és nem nyilatkoztattam ki azt, hogy a világ nem örökkévaló stb. S miért nem nyilatkoztattam ki ezt? Mert nem ez a fő dolog. És mi az, amit kinyilatkoztattam? Ez az, amit kinyilatkoztattam: a szenvedés, a szenvedés keletkezése, a szenvedés megszűntetése, a szenvedés megszüntetésére vezető út. S miért nyilatkoztattam ezt ki? Mert ez a fő dolog.*”

A buddhizmus filozófiai tanításait az univerzumról, a létkörforgásról, a megtapasztalható tudatállapotokról stb. Buddha későbbi követői dolgozták ki és építették hozzá a mester tanításaihoz. Ez nem jelenti azt, hogy ezek nem helyesek, vagy kerülendők, de legalábbis Buddha szerint nem képezik a tanítás lényegi részét. Éppen ezért nincs is értelme foglalkozni azokkal az ellentmondásokkal, amelyek a buddhizmus különböző irányzatai között feszülnek a fenti kérdésekre adott különböző válaszok miatt.

Ezek után csak annyit mondhatunk, hogy a buddhizmus, csakúgy, mint a kereszténység elsősorban életfilozófia, egyfajta élet- és gondolkodásmód, amit ha következetesen végigvisz valaki, akkor eljut az adott rendszerben elérhető legmagasabb célhoz. Ezek után lássuk milyen eszközt ad Buddha ennek a legmagasabb célnak az eléréséhez? A nemes nyolcas út utolsó pontja a helyes elmélyedés, vagy számadhi, ami nem más, mint egy meditációs technika, ami azt a célt szolgálja, hogy saját személyiségünket maradéktalanul feltárjuk, megsemmisítsük mindazokat a tényezőket, amelyek ennek a személyiségnek a kialakulásához vezettek és eljussunk a nirvána állapotába, ami egyszersmind a létkörforgás megszüntetését eredményezi.

A helyes elmélyedés ismerete tehát nagyon fontos a buddhizmusban:

„Valamint a tapasztalatlan hegyi tehén kellő helyismeret és ügyesség hiányában sohasem jutna el az óhajtott új füvekhez és vizekhez, sőt régi helyére sem tudna visszatérni, úgy az a tanítvány is, aki a helyes utak ismerete nélkül akarna az elmélyedés négy fokozatára emelkedni, nemcsak nem jutna fel a magasabb szellemi régiókba, hanem nem találna vissza régi helyére sem, ti. korábbi tudatállapotába.”

Nézzük ezek után az elmélyedés fokozatait:

Első fokozat: eltűnik minden alsóbbrendű vágyakozás és rosszindulat, de a tárgyak képzete és a támaszpont megfigyelése megmarad, az egész testet örömmel és gyönyörrel teli jóérzés hatja át.

Második fokozat: eltűnik a tárgyak képzete és a támaszpont megfigyelése, de megmarad a gyönyörrel teli jó érzés.

Harmadik fokozat: eltűnik az örömmel teli jóérzés, az elmélkedő az egykedvűség és a tiszta tudatosság állapotában időzik, a testet egy minden örömet felülmúló üdvösség érzete hatja át.

Negyedik fokozat: minden érzés teljesen megszűnik, ez a tiszta tudatosság, amelyben az egész testet szellemi természetű világosság hatja át. Természetfeletti képességek nyilvánulnak meg.

Ezen négy elmélyedési fokozatot követően még négy magasabb tudatállapot megtapasztalása történik meg, és ezek fölött helyezkedik el a nirvána tudatállapota. Ezek ismertetésétől itt most eltekintek elsősorban azért, mert ezek megértése csak tapasztalati úton képzelhető el.

A keresztény tanítások eddig nyilvánosságra került részeiből kevés derül ki arról, hogy milyen technikákat alkalmaztak az őskeresztény misztikusok önnön belső személyiségük tökéletesítésére. Amit ismerünk azok a meditációs technikák a Föld Anya, az Égi Atya és a Béke

angyalaival. Ezeknek az egyesüléseknek a gyakorlása teljes belső megtisztuláshoz vezet. Ismert továbbá, hogy átadásra került számukra a hét kozmikus törvény, ami az emberekre vonatkozó isteni törvényeket tartalmazza, valamint az angyalokra vonatkozó három törvény és Isten egyetlen törvénye. Ez tehát az ÚT, amit Jézus mutatott az esszénusoknak. Ezt egy részlettel szeretném megvilágítani az esszénus béke evangélium negyedik kötetéből (43. o):

„Bizony mondom néktek, testetek nemcsak azért teremtett, hogy lélegezzon, táplálkozzon, és gondolkozzon, hanem azért is, hogy belépjen az Élet Szent Folyamába. És füleitek sem csak azért teremtettek, hogy meghallják az emberek szavait, a madarak gyönyörű énekét, a nyári eső bódító muzsikáját, hanem azért, hogy meghallják a Hangok Szent Folyamát. És szemeitek sem csak azért teremtettek, hogy lássák a felkelő és lenyugvó napot, a hullámzó búzagalaszokat, hanem azért, hogy meglássák a Fény Szent Folyamát.... Lépj be hát az Élet, a Hangok, és a Fény Szent Folyamába, amelyek téged teremtettek: hogy megtaláld a Mennyei Atya birodalmát, és eggyé válj Ővele, ahogyan a folyó beletorkollik a távoli óceánba. Ennél több már nem mondható, mert a Szent Folyamok visznek majd titeket arra a helyre, ahol már nincsenek szavak, és még a Szent tekercsek sem képesek feljegyezni az ottani misztériumokat.”

A fentiek alapján elmondható, hogy az őskeresztények ismertek és alkalmaztak olyan meditációs technikákat, amelyek hatásaikban hasonlóak lehettek, mint a buddhizmusban alkalmazott meditációs technikák, pl. egy szimbolikus utalás a kundalíni kígyóra:

„Ahogy Mózes felemelte a kígyót pusztában, úgy kell az ember fiának is felemeltetnie, hogy minden, aki hitt őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”

Maga Jézus jelenti ki:

„Ti azt imádjátok, amit nem ismertek; mi azt imádjuk, amit ismerünk: mert a szabadulás belőlünk jő.” (János esszénus evangéliuma, 4.21) Ezzel célzott arra, hogy csak a belső út végigjárása, az önmegismerés, önfelszabadítás vezethet el Istenhez.

A fentiekben már említettem, hogy Jézus a kereszten a tudatosan a maha-számadi állapotába ment. Joggal feltételezhető, hogy tanítványai közül többen ismerték a technikát. Jelenleg nem bizonyítható, de igen valószínű, hogy a feltámasztott Lázár esete mögött ilyen esemény húzódik meg. Lázár egyedül gyakorolta a nirvikalpa-számadi technikát Jézus távollétében, és nem tudott visszatérni ebből a tudatállapotból maha-szamadiba került. A maha-szamadiban levő személy számos jóga és buddhista leírás szerint is a külső szemlélő számára teljesen halottnak tűnik, mert életfunkciói olyan mértékben lelassulnak. Jézus ismerte a technikát, hogyan lehet valakit a maha-szamadiból visszahozni, így Lázár életfunkcióit helyre tudta állítani, ami környezete számára olyan volt, mintha halottaiból támasztotta volna fel.

b) A „végső” válaszok összehasonlítása

1) **A buddhizmus nem ismer olyan elemet (én, lélek), ami a személyiségből örök részként fennmaradna a szamszárából való kikerülés után.** A személyiséget olyan lételemek (khandák) sorozatának tartja, amelyet a karma (kötődések valamely feladathoz, vagy megtapasztalni vágyáshoz) tartják össze. A karma feloldásával a lételemek szétesnek, és az egyén a továbbiakban megszűnik létezni. Egyértelműen kiderül ez pl. Buddha Példázat a tűzről c. beszédéből: ha a tüzet nem táplálják, kialszik és nem tudni hová lett, melyik égtáj felé távozott. Hasonlóan a Beérkezett, akiben kialudt az életvágynem tudni mivé lesz a halála után.

Ez a tanítás bizonyos mértékig megegyezik az ezoterikus kereszténység által elfogadott tanítással, amely szerint, ha a kauzális (okozati) test minden feladatot (vö. karmát) teljesít, eléri a tökéletességet, ami a kauzális test feloszlását jelenti, a személy kikerül az újjászületések köréből, vagyis fizikai síkon „megszűnik létezni”.

Tekintetbe kell azonban vennünk, hogy a buddhizmus ennél tovább megy és tagadja a nirvána állapotában az önvaló (Atman, Bráhman) vagyis az Istentől eredeztetett lényegi rész fennmaradását is.

2) **A buddhizmus tanítása szerint** van ugyan Isten (ill. Istenek), de ezek a mi belső világunk termékei, csakúgy, mint az egész fizikai, érzelmi, gondolati szféránk, sőt minden, **ami körülvesz bennünket saját belső világunk kivetülése**, egyfajta kollektív illúzió, nem valóság (maya). Ez a tanítás összevethető az ezoterikus kereszténység mikrokozmosz elméletével, miszerint, ami bennünk van az a mikrokozmosz és minden, ami kívül megtapasztalható, az a mikrokozmosz kivetülése. De erre az elgondolásra a kereszténységben (és más teista vallásokban is) rátevődik egy makrokozmosz, ami ugyanúgy épül fel, mint a mikrokozmosz. A makrokozmosz Istene létrehozta az univerzumot, kis mikrokozmosz elemekből, amelyek a makrokozmosz leképezései. A mikrokozmoszoknak az a feladatuk, hogy felismerjék eredetüket, majd visszaintegrálódjanak a makrokozmoszba (Egység, Isten stb.)

A buddhizmusban nincs makrokozmosz Istenség, aki teremt, csak kis mikrokozmoszok, lények, akik önmagukat teremtik vagy semmisítik meg. A buddhizmusban a végső létező tehát nem Isten, hanem az Örök Törvény, ami meghatározza a tapasztalati folyamatok lezajlását. Az Örök Törvény nem Istentől való, hanem egyszerűen van, nem született és nem is semmisül meg. Ezek után joggal mondhatná valaki, de hát ez olyan, mintha Isten definíciója lenne. Nem egészen. Erre mutat rá a következő pont.

3) Az eddigiekből következik az alábbi fontos különbség: **a buddhizmusban csak önmegváltás van.** Itt sincs semmiféle Isten, akiben lehetne reménykedni, vagy hozzá könyörögni, és kitérés lehetőség sincs az Örök Törvény által megszabott folyamatok alól. Annak sincs értelme, hogy az ember egy mesterben vagy tanítóban reménykedjen, mert a buddhista tanító halálakor feloszlítja önmagát, nem létezővé válik, „kialszik” így segíteni sem tud. Maga Buddha

egyértelműen kijelentette: aki elérte a nirvána állapotát, az halála után nem tér vissza a szamszárába, ha akar sem, mert ez következik az Örök Törvényből.

(Megj: a jelenkori buddhizmus mesterei, mint lételem sorozatok valami módon mégis együtt maradnak, sőt segítséget is ígérnek a másik dimenzióból a körforgásban levőknek. Felfogható ez úgy, mint egyfajta feladat vállalás, de úgy is, hogy Buddha óta nemigen sikerült senkinek a nirvána állapotát maradéktalanul elérnie.) Buddha ugyanakkor kimondja:

„...a tutajhoz hasonlóan tanítottalak benneteket a Tanra, amely átkelésre szolgál és nem megőrzésre. Hogyha megértettétek a tutaj hasonlatát, akkor a helyes tantételeken is túl kell lépnetek, nem még a helyteleneken.” Ebből világosan kiderül, hogy a nirvána elérése után már magához a Tanhoz sem lehet ragaszkodása a tanítványnak.

A kereszténység és Jézus (de más teista vallások nagy tanítói is) valamilyen értelemben megváltást ígérnek az emberiségnek, egyfajta kegyelmet helyeznek kilátásba, ami nem jár ugyan automatikusan, de legalább lehet benne reménykedni, s mindezt hitért, szeretetért vagy szolgálatért cserébe. Továbbá Jézus egyértelműen kijelenti, hogy Ő létezni fog, halála után is, egyrészt mindazoknak a szívében, akik benne hisznek, másrészt az Atya jobbján ülve, sőt mindazok, akik benne hisznek, szintén bejáratosak lesznek majd a Mennyek Országába.

4) Végül nézzük meg még egyszer a Buddha által feltett **négy kérdésre adott buddhista és keresztény válaszokat:**

Mi a szenvedés?

Buddha: Minden létezés szenvedés.

Jézus: „Aki nem veszi fel, és nem viszi a maga keresztjét, nem juthat be a Mennyek Országába.”

Más megfogalmazásban: a kereszt, a szenvedések felvállalása és átélése elvezet egy másik dimenzióba, ahol más törvényszerűségek lesznek érvényben.

Mi a szenvedés oka és megszüntetésének módja?

Buddha: A szenvedés oka: a szomj. Megszüntetésének módja a szomj kioltása.

Jézus: A szenvedés és az élvezet utáni vágy az éremnek két oldala, egyik a másik nélkül nem létezik, ezt így kell elfogadni. Megoldás: „Az én terhem könnyű, az én igám édes.” Viseljük alázattal a szenvedést, amit vállaltunk, mert meghozza a gyümölcsét. Továbbá: „Keressétek előbb Istennek országát...” Ha valaki ezt tekinti legfontosabbnak, akkor háttérbe szorulnak majd az egyéni vágyai, elveszítik fontosságukat és jelentőségüket.

Mi a szenvedés megszüntetéséhez vezető út?

Buddha: a nemes nyolcas út (ld. előbb)

Jézus: A SZERETET

Itt utalnék Jézusnak arra a példabeszédére, amely a gyermeket váró nőről szól. A szülő nő a gyermek iránti szeretetből elviseli a fájdalmakat, mert tudja, érti annak célját és boldog fájdalmai közepette is.

Összefoglalásképpen kíséreljük meg feloldani a legfontosabb ellentmondást, ami a buddhizmus és a kereszténység között látszólag feszül. (Hangsúlyozom, hogy amit a továbbiakban leírok, teljesen a magán véleményem és saját értelmezésem.)

Buddha kijelenti: „*Én egy vagyok az Örök Törvénnyel.*”

Jézus kijelenti: „*Az Atya és én egyek vagyunk.*”

Az abszolútumnak két formája van: szimbolikusan a kör, mint végtelenség, tökéletesség, meg nem nyilvánult valóság, ami személytelen, nem teremtő, örökkévaló, és változatlan, nem tudhatunk meg róla semmit, mert csak nemleges tulajdonságokkal jellemezhető. Héberül: *Én Szóf*. A másik az EGYség, ami teremtő, személyes és tulajdonságokkal bíró. Ez Isten. Számtalan neve van, számtalan formája, számtalan tulajdonsága. Istennek egyetlen törvénye van: „Az Isten törvénye, ami EGY” (Esszénus béke evang. IV.41.). E két forma úgy viszonyul egymáshoz, mint a fény hullám és részecske természete. Mindkettő ugyanazt a minőséget képviseli, a kettő egy, de mégis különbözik.

Buddha visszatért az abszolútumnak a körrel jellemezhető formájához, s ebben az esetben, fel kellett adnia a személyes ÖN-tudatát, hiszen ebben a formában ilyen nem létezik. Ebből a nézőpontból nézve Buddha minden kijelentése abszolút igazság.

Jézus visszatért az EGYségbe, önálló, de el nem különült Isten-tudattal rendelkezik, s ebből a nézőpontból nézve minden kijelentése abszolút igazság.

És mi hová fogunk visszatérni?

Jézus: „*Mindenkinek hite szerint adatik.*”

Irodalom:

Schmidt József: Buddha élete és tanítása

Vekerdi József: Buddha eredeti beszédei (fordítás)

Dr Hetényi Ernő: Buddha, Dharma, Sangha

Dr Hetényi Ernő: Tibeti tanítók titkos tanításai

Láma Anagarika Govinda: A korai buddhista filozófia lélektani attitűdje

Szögjal Rinpoce: Tibeti könyv életről és halálról

Okawa Ryuno: Az igazi Buddha

Helmuth von Gasennapp: Az öt világvallás

Tibeti halottaskönyv

Szent Biblia

János esszénus evangéliuma

Edmond Bordeaux Székely: Esszénus Béke Evangéliumok: I. II. III. IV.

Kenneth S. Leong: Jézus zen tanításai

Halevi: A kabala útja

Papus: Kabbala

Bhagavata Purana (Shankya filozófia)